

Čermin, Jan

Josef Tvrký

In: Fasora, Lukáš; Čermin, Jan; Čerminová, Jana; Hanuš, Jiří; Málíková, Michaela. *Sto tváří, sto příběhů : vybrané osobnosti v dějinách Filozofické fakulty Masarykovy univerzity*. Vydání první Masarykova univerzita, 2020, pp. 154-156

ISBN 978-80-210-9382-9; ISBN 978-80-210-9605-9 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/143094>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Josef Tvrdý

Národnost: česká

Datum narození: 19. září 1877

Místo narození: Tuř (okres Jičín)

Datum úmrtí: 13. března 1942

Místo úmrtí: Mauthausen

Sociální zařazení: Josef Tvrdý se narodil do rodiny zámožného rolníka Josefa Tvrdeho a Anny Tvrde, rozené Kalinské. Jeho otec nešťastně přišel o majetek a stal se laborantem v drogerii. Díky tomu Tvrdemu nebyla předurčena životní dráha rolnická, ale akademická. Po studiích se přestěhoval na Moravu, kde poznal svou budoucí manželku Miladu Balcárkovou. Jako účastník odboje byl v roce 1941 zatčen a 13. března 1942 v nedožitých 65 letech umírá v koncentračním táboře Mauthausen.

Akademické působení

V roce 1888 nastoupil na jičínské gymnázium. Zde jej velmi ovlivnil literární kroužek, v němž se spolužáky probíral Masarykovy spisy. Imponoval mu také jeho učitel Oldřich Kramář, který v něm vzbudil zájem o psychologii a filozofii. Po maturitě (1896) nastoupil na Univerzitu Karlovu ke studiu filologie, filozofie a francouzštiny. Navštěvoval semináře Masaryka, Durdíka, Krejčího a Drtiny. Ze zahraničních filozofů ho nejvíce oslovil Harald Höffding. V jeho spisech spatřoval synkrezi názorů Masaryka a Krejčího. Univerzitu absolvoval v roce 1901 státní prací *Proč učí Platon pedagogice ve spise o státě*.

Doktorát dokončil až po válce v roce na FF UK (1920), kde obhájil disertační práci *Filosofie synthesy*, která byla hodnocena jako výborná. Již v roce 1922 se habilitoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity jako docent systematické filozofie spisem *Filosofické problémy*. Věnoval se hlavně dějinám filozofie a publikoval práce *Filosofie náboženství* (1921) a *Úvod do filozofie* (1926). Profiloval se jako pokračovatel pozitivistické tradice reprezentované Krejčím. Odmítal přitom ale dogmatický pozitivismus, který bránil filozofii pronikat za hranice poznatelného. Odvolával se především na Masarykův realismus.

V roce 1926 byl navržen Otokarem Chlupem a Inocencem Arnoštem Bláhou na uvolněný post vedoucího filozofického semináře na Masarykově univerzitě. Profesorský sbor v čele s Arnem Novákem příliš pozitivisticky orientovaného Tvrdeho neschválil. Tvrdý proto v roce 1927 přijal místo mimořádného profesora na Komenského univerzitě v Bratislavě. Zde se v roce 1930 stal řádným profesorem systematické filozofie a mezi lety 1932 a 1933 zastával funkci děkana. Na Masarykově univerzitě si nicméně ponechal místo docenta a přednášel. V souvislosti s odchodem českých profesorů ze Slovenska v roce 1939 i Tvrdý opustil bratislavskou univerzitu a získal místo profesora na FF MU – Josef Ludvík Fischer mu zde nabídl místo spoluvedoucího filozofického semináře. Tvrdý vydal práce *Teorie pravdy* (1929), *Průvodce dějinami evropské filozofie* (1932), *Nová filozofie* (1932), a především vysoce ceněný spis *Logika* (1937). S pozitivistickou tradicí zůstal i nadále spjat především prostřednictvím demokratickému a sociální angažovanosti, přestože základem jeho filozofování byla metoda racionální indukce.

Ocenění vědeckou komunitou

Tvrdý byl mimořádně aktivní. Ještě před dokončením doktorátu publikoval ve filozofickém časopise *Česká mysl*. Po příchodu do Bratislavy se stal členem Učené společnosti Šafaříkovy a přispíval do revue *Bratislava*. Od roku 1932 byl členem České akademie věd a umění, dopisujícím členem Královské české společnosti nauk a také členem Národní rady badatelské. Podílel se na založení brněnské pobočky Filozofické jednoty v Brně. V roce 1932 se stal děkanem FF KU v Bratislavě a v roce 1939 s J. L. Fischerem vedoucím filozofického semináře brněnské filozofické fakulty.

Veřejná činnost

Po absolutoriu našel zaměstnání jako učitel ve Vyškově, kde působil mezi roky 1901 a 1914. Vstoupil do České strany pokrokové, i když mu to, podle jeho vlastního vyjádření, přineslo spíše těžkosti. Během první světové války byl důstojníkem zdravotní služby, válku ukončil s hodností kapitána v záloze. V roce 1918 nastoupil jako učitel na gymnázium v Brně a od roku 1919 zastával post starosty Sokola Brno III. Jako významná pedagogická autorita vedl od roku 1931 do roku 1939 Státní pedagogickou akademii. Po okupaci a uzavření vysokých škol se zapojil do československého odboje, v prosinci roku 1941 byl zatčen a vězněn gestapem. Spolu s dalšími zadrženými odbojáři byl transportován do koncentračního tábora Mauthausen, kde také zemřel.

Evaluace

Profesor Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, přední český filozof, pedagog a člen protinacistického odboje. Byl významným představitelem meziválečného pozitivistického proudu ve filozofii.

Ohlasy

Tvrdý byl řečníkem zvučného tenorového hlasu. \ [Blahoslav Zbořil](#)

Bezprostředně před svým zatčením pracoval na knize o anglických filozofech a jeho spoluvězni z Kouniček, kteří přežili peklo koncentráku, později vzpomínali, jak jim z paměti přednášel rozsáhlé partie z tohoto díla. I když se tedy Josef Tvrdý mohl s uspokojením ohlédnout na své celoživotní dílo, přece jen neřekl poslední slovo a jeho smrt v Mauthausenu byla krutě předčasná. \ [František X. Halas](#)

Nejtěžší ranou, kterou zasadil nacistický teror naší československé filosofii je, že vyrval z našich řad Josefa Tvrdeho, jednoho z nejoriginálnějších a nejplodnějších žáků Masarykových. \ [Blahoslav Zbořil](#)

Od 26. září 1946 nese jeho jméno ulice Tvrdeho (bývalá Lipová) a dnes také legendární studentské koleje Tvrdeho. Na ulici Tvrdeho a také na FF MU je umístěna pamětní deska s jeho jménem.

Prameny a literatura

Archiv Masarykovy univerzity, fond A2 FF, osobní spisy, kart. 17/4.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A1 RMU, osobní spisy, kart. 223/4136.

HALAS, František X. Nacistická perzekuce na brněnské univerzitě v letech 1939–1945. *SPFFBU*, C 24–25, 1978–1979, s. 41–70.

Heslo Josef Tvrđý. *Slovník českých filosofů*. Brno: Masarykova univerzita, 1998.

KALENDOVSKÁ, Jiřina – MENŠÍKOVÁ, Miroslava. *Josef Tvrđý* [online]. [cit. 25. června 2017]. Dostupné z: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=412>.

TVRĐÝ, Josef. *Průvodce dějinami evropské filosofie*. Praha: Komenium, 1947.